

Kevadpühad 1940.

Jõuluvanal elustsi
jatkaks jaanipäevani,
mööduv talv ta tuju tõstis,
pakast paukus silani.

Juba arglik kevadpiiga
esimesi samme seab,
aga, ennäe, kohe liiga
kõbus taat me neitsil teeb!

Osna eakas teine juba,
aga vapralt külge lööb!
Siiski, küllap neitsi juba
talle tuule alla teeb!

Mundrites põhjanabale.

Polaarekspeditsioonid enne ja nüüd.

Eda tämbas triipju läbi ihet hirmu-
maast lavaluust: käesoleval aastal pidid
Bergensise tollu tulema nii põhja- kui lõu-
nanaba tuntumad uurijad, mille puhul ta-
matseti korraldada ka masinaväline. Näi-
tus pidi andma ülevaate põhjanaba uuri-
miste arengust viimase mittemuud aasta
teisel.

Viimastel aastatel tagasi valitjes ar-
vamine, et sellised ekspeditsioonid on tingi-
mata sõjaväelised ettevõtted. Nii reititi juba
põhjanabale mundrites. Laevad polnud
erilistele kohaldatud jäämere tingimustele.
Omnitserid loodi oma tullaalustustega
mundreid ja elavil soojades laetudes, kuna
meestonnale elutingimused olid talveliselt
väga halvad. Suurimaks raskuseks oli
toidumõlmistamine, jett kütiseajajubele ei
jätunud pikematel reitel enam kütiseid.
Kõik petrooleumijahudega paranes olukord.

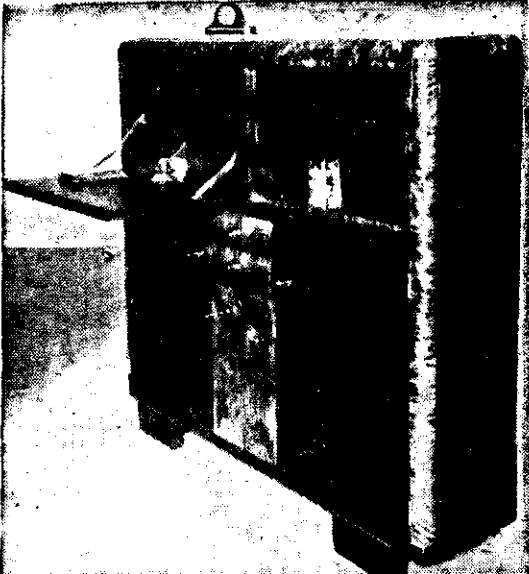
Viimastel aastatel on polaaruurimistesse
toodud hoopis uued tegurid: mootorpaadid,
lõõlelad, traalarid ja lennufid.

Klaasitööstusel toormaterjaliga raskusi.

Tagasimineke töömahus hoo-
ajalistel tööstusaladel.

Jaanuaris püüdis töömahus tööstuses läbi-
selt mõeldemisi järele. Arvatakse tööstus-
harudes ümnes suuremaid muutusi töömah-
us peamiselt hooajalistel aladel. Wõrrel-
des eelmise kuuga vähenes töömahus ehi-
tustööstuses, tootmistehnikas ja jooldi-
tööstuses. Klaasitööstuses vähenes töömahus
toormaterjalil puiduise töttu, mille järgne-
v on sõjalukorras raskendatud. Teistes töös-
tusharudes suurenes töömahus, olasi aga
püüdis eelmise kuu tasemel. Kuigi jaanuaris

Soodsaid ostuvõimalusi
leiate „RAHVALEHE“ 8-sendise
väljekooslutuse kaudu.

Selle moodsa tamme-
pähkligarnituuriga
**raamatukapp-
sekretär'i**
Hind kr. 165.—
määras „Ajude Gümna-
stika“ lahendajale preemiaks
**MÖÖBLITÖÖSTUS
JA ÄRI**
„MODERN“
Ulasa 14 Viru 13
See raamatukapp-sekretär
on preemiaks huumorikül-
lasele, omapärasele ja ker-
gele joonis-mõistatusele
„Kes seda ütleb“,
mida saavad lahendada
kõik.

„Ajude Gümna- stika“ nr. 12

Pühadenumbriks teisi-
gi huvitavaid ülesandeid rohkete auhindadega.
Ilmub neljapäeval • Müügil kõikjal • Üksiknumber 15 senti.

Eeltööd laevaliini- de avamiseks.

Kõigepealt algavad tegevust rannasõiduliinid. — Kõik ole-
neb jääoludest.

Neljapäeval jõudis tagasi Tallinna Ser-
go ja Ko. laevaühingu üks kaassõitjat
Bernhard Sergio, kes viibis ligi nädal
aega teinud reisi meie laartel, et teha eel-
tööd laevaühenduse laulu-
seadmisel. Ragu direktor Sergio meie lehe
esindajale lahtest jeleras, on praegu jää-
olud laevaühenduses mees veel niivõrd
rasked, et ei ole võimalik alustada laeva-
ühenduse. Kuigi juba on olnud tugemaid
tuuli, ei ole need suutnud murda jää mõi-
mu ja jää on juba niivõrd tugev, et on mõ-
matist pääseda autodega mandrilt laartele
ning ümberpöörduks. Kõigi tundemärkide
järgi otsustades siiski on loota, et ligema-
te nädalate jooksul olukord muutub.

Esimesena lauaühenduse alustada laeva-
ühendusega Tallinn-Kärdla ja Tal-
linna-Kihelkonna liinil, kuigi rasken-
datakse tänu auril „Willa“ ja „Willa“, mis la-
matematel aastatel on liikunud samadel
liinidel. Edasi algas ühendus Wirtsu-
Kuiwastu ja Kihelkonna liinil, kuigi rasken-
datakse tänu auril „Willa“ ja „Willa“, mis la-
matematel aastatel on liikunud samadel
liinidel. Edasi algas ühendus Wirtsu-
Kuiwastu ja Kihelkonna liinil, kuigi rasken-
datakse tänu auril „Willa“ ja „Willa“, mis la-
matematel aastatel on liikunud samadel
liinidel.

Laevaühenduse poole on juba alustatud
laevade remonteerimisega nende sõidukor-
ras. Tallinnas teostatav remonti
auril „Sõmeri“ ja „Kegna“ juures,
kuna Wirtsu laevade laevad auril
„Kumari“ ja „Kumari“. Laevad üldi-
selt on korras ja on juba ligema nädala
jooksul suutelised sõitma alustama, kui
jääolud lubavad.

Raskusi valmistab laevade kütetehnika
ühendus, kuna praegu pole lootust kütise
saamiseks. Sellest on aga saanud üle todu-

maa turbaühenduse laevade. Turbaühen-
da laevadele on tema juur tule, mis ei
hüba laevadel kütetehnika laevadele suu-
remal hulgal. On aga olemas lootust hil-
jem siiski saada ta kütist, nii et wälja-
maate pole kõige halvemad.

Sõiduplaanid on praegu koostamisel
Sergo ja Ko. laevade ja kuigi praegu pole
täpselt teada kõiki sõiduplaane, on oodata,
et laevade liikumine teostub eeloleval
hooajal jamaa ulatuses nagu möödunud
aastal, seega Tallinn-Kärdla-Kihelkonna
liinidel üsna korra nädalas. Kihelkonna ja lau-
kõrre hindade suhtes jamuti pole veel
tehtud talvise hinnakõrget, kuid siiski ei ole
oodata eriti suurt muutust möödunud hooaja-
ga võrreldes.

Tallinn-Helsingi laevaliini suhtes
pole veel midagi kindlat selgunud. Auril
„Kegna“, mis talveliselt jättis liikumise
liinil, on praegu Tallinnas jamaa ja tema
juures laevad korraldustööd, et laevade
majaduse korral tänu raskendata. Soomla-
sed pole seni astunud samme laevade li-
ikumise laevade seadmisel ja la meele poolt pole
jelleks algatust tehtud. Jääolud Soome
laevadele on siiski veel jamaa rasked, et
ei ole võimalik ühenduse laevade liikumise.

Sergo ja Ko. laevaühingu auril „K-
ruti“ viibis eelmisel Wirtsu laevade
Kihelkonna ja tema tagasipöördumisel todu-
maale pole oodata enne jääolude paranemist.
Praegu viibis „Kihelkonna“ majaline arm-
meestonda, nii et laev on suuteline igal
ajal jamaa laevadele, kui jee jää töttu
ojutub võimalikult.

Tehnikaülikoolist.

Vaba assistentuur.

Tehnikaülikoolis on kuulutatud maha-
tse-ehtuse ja aluspõhja mehaanika labo-
ratooriumi noorem-assistentuur. Sellele ko-
hale kandideerijal tuleb esitada loomulik-
bused ehitus- ja mehaanikateadustonna be-
kaanile kuni 30. märtsini.

Eksamitähptähe- aprillis 1940. a.

Ehitus- ja mehaanikateadustonnas: prof.
A. Vorkpeil — 1. apr. kell 9 — kirjalt ja
2. apr. kell 9 — suuline; prof. G. Ein-
berg — 4. apr. kell 11; prof. G. Krei-
muth — 1. apr. kell 13; prof. R. Jürgens-
son — 2. apr. kell 17; prof. R. Luubänder
— 3. apr. kell 10 (kirjalik) ja 4. apr. kell
10 (suuline); prof. O. Madsen — 2. apr.
kell 11 (kirjalik) ja 5. apr. kell 11 (suu-
line); prof. O. Martin — 1. apr. kell 11;
prof. J. Nunt — 2. apr. kell 10; prof. W.
Raavil — 4. apr. kell 9 (kirjalik) ja 11. 17
(suuline); prof. O. Reinwald — 1. apr. kell
9; prof. G. Sango — 5. apr. kell 11; inf.
G. Nunt — 2. apr. kell 17; inf. G. Sango
— 5. apr. kell 11; hr. G. Sango — 2.
apr. kell 14.30; inf. G. Sango — 5. apr.
kell 16.15; inf. G. Sango — 2. apr. kell 10;
inf. G. Sango — 3. apr. kell 15.30; inf.
G. Sango — 4. apr. kell 18.00; inf. G.
Sango — 3. apr. kell 15.30; inf. G. Sango
— 4. apr. kell 18 ning inf. G. Sango
— 2. apr. kell 17.

Reemia- ja matemaatikateadustonnas: prof. A.
Mina — 6. apr. kell 10; prof. G. Sango
— 3. apr. kell 11; prof. G. Sango — 1. ja 4.

„Põhja“ kindlustusseltsi edukas tegevusaasta.

Põhja kindlustus-aktiivsetelt aktiivsetelt
aastatearvustusele peeti esmaspäeval jätti
ruumes Tallinnas. Möödunud tegevus-
aasta lohta andis ülevaate jätti asjaajaja-
direktor dr. A. Orum. Maatamata püh-
nend sõjale näitas jätti tegevus jätti
tõuget, eriti tule- ning meelekindlustuse alal,
istades eelmise aasta tulemusti tulekind-
lustuse haris 12,2% võrra ning meele-
kindlustuse haris, kui arvata laevade
laevade kindlustust, koguni 269 prot. võrra.
Sellel tegevusaasta lõppes 17.500.55 kr.
suurise puhastajaga ning jätti maha
aktiivsetelt 10 prot. dimidendi.

Põhja kindlustus-aktiivsetelt on eesti ka-
pitaliga töötam ning eestlaste poolt juhi-
tore ettevõtte ja selle aktiivsetelt hõl-
tuulise meele kindlustamata majandus- ning
pangandustegelasi. Sellel juhatusel kuul-
mad peale asjaajaja-direktori A. Oruma
dr. A. Teetson esimehena, dr. G. Nunt
abiesimehena ning dr. A. Manta. Sellel
12-kuulisele mõtogeuse kuuluvad arh.
A. Berna esimehena ning kindlustamata Eesti
Panga president J. Jaakon, a. G. Sango
Eesti kindlustus-aktiivsetelt peab. M. Raub,
prof. G. Sango, notari G. Sango, inf.
W. Sango ja direktori G. Sango.
M. Raub, M. Sango, J. Sango, W. Sango,
M. Sango, J. Sango ja W. Sango.

apr. kell 9; prof. G. Sango — 8. apr.
kell 10; prof. G. Sango — 2. apr. kell
11; prof. A. Sango — 4. apr. kell 12;
prof. A. Sango — 3. apr. kell 9; mag. A.
Sango — 3. apr. kell 10; hr. G. Sango
— 3. apr. kell 15 ning dr. A. Sango
— 5. apr. kell 18.

**Rahu Soomes kukutas
Prantsuse valitsuse.**

Taani arstid on jõudnud tulemusele, et inimese mälu oleneb esmapooleks tema närvi-
mõistestemiigist. Kui keegi tahab midagi mee-
nutada, siis ei tohi ta end pingutada, vaid
peab heitma rahulikult pilali, jüguwalt kir-
gama ja mõtlema hoopis milleleki munde.
Siis meenub vajalik asi illeendeli.

Mälu sütes on mehe ja patie mahel hu-
vitam erinevus. Mäistele jäävad mahel ku-
diwad lündumised hästi meele, kuna
meeldivate lündumiste sütes. Mälu märs-
lendamiste on igal juhul tähtis harpitu-
laldamatus meres. Seda mõivad lündada
müderonijad, kes luurtes tõrjuures, kus oht
höre ja harpitu mähe, mahel ei lunda
meenutada illegi oma nime.

Inimesed ilma nimeta.

Aasta jooksul rilk pidi määrama perekonnanime 276 kodanikule. Üllatusi perekonnakirjade korraldamisel. Siseminister „ristiisa“ osas.

Siseministeeriumis on praegu lõpule jõudmas üks omapäraneid aktsioone, mille teostamine on kestnud kogu iseseisvuseaja: perekonnanime kodanikkudele nime andmine. Kodanikkude perekonnakirjade korraldamisel tuli ikka jälle ilmsiks, et vene rahvusest kodanikkudel polnud perekonnanime, kuigi nalle oli antud välja isikutunnistus ja muud dokumendid. Kõik sellised isikud peavad endale valida perekonnanime. Kui nad seda ei tee, siis määrab neile nime siseminister.

Georg Mihhailovil pole perekonnanime.

Parfüm ilma nimeta istub Eesti poe-
legi. Kuid Jovan Petrovile või
Georg Mihhailovile oli see kindlasti
juureks üllatus, kui kohalt perekonnajä-
rjekirja tegi nalle jalgale, et nad on il-
ma perekonnanimega isikud.

Kuulas nii, minu nimi on Jovan Pe-
trov ja mul on selle kohta ka isikutunni-
stus, laotab kodanik ümbermüüri läbi. Kuid
dokumendid tõendavad, et „Jovanov“,
„Mihhailov“, „Petrov“, „Jurjev“ ja
„Georgijev“ on meil ainult vene toime
järgi esimesele külge liidetud nimed, mis
ei saa olla perekonnanimeid.

Siis aastal on miksuda nimeta isiku
saanud endale perekonnanime, kuid veel
tänu aastal jooksul selgus uusi nimetuid
nii palju, et siseministeeriumi nõuab
võib määrada nimeid 276 kodanikule.

Suured „ristids“ Petseri- maal.

Perekonnanimega isikud elavad Petseri-
maal ja nendel praegusel piirialal
maa-aladel, mis tjaari ajal ei kuulunud
Eesti alla ja liideti hiljem tagasi Ees-
tisse. Kuigi Venemaal 1789. a. tehti
panti pakkumise, et peetud tjaarhoo-
niste poolt arvutatud anda talupoegadele
perekonnanimeid.

Eesti kodanikud algaastalt, pärast Baba-

1940. a., selgus, et on jätsti veel tänapäe-
malgi hulk isikuid, kellel puudub perekonna-
nimi ja kes jätsti on ainult „Jovan Pe-
tri poeg“ või „Basil Mihhail poeg“.

Määramisel ainult eestipärane nimi.

Kuulasid perekonnanime kodaniku,
kohalt perekonnajärjekirja teeb temale
ettepaneku valida endale perekonnanimi.
Selleks peab kodanik ettepanema pal-
me. Sel juhul on kodanikul võimalus
endale valida nime loomiseks. Kui
pole leitud ja määratakse ette nä-
htud tähtsusele nime mõnimesel, siis li-
nitatakse kodaniku tema poolt valitud
nimi.

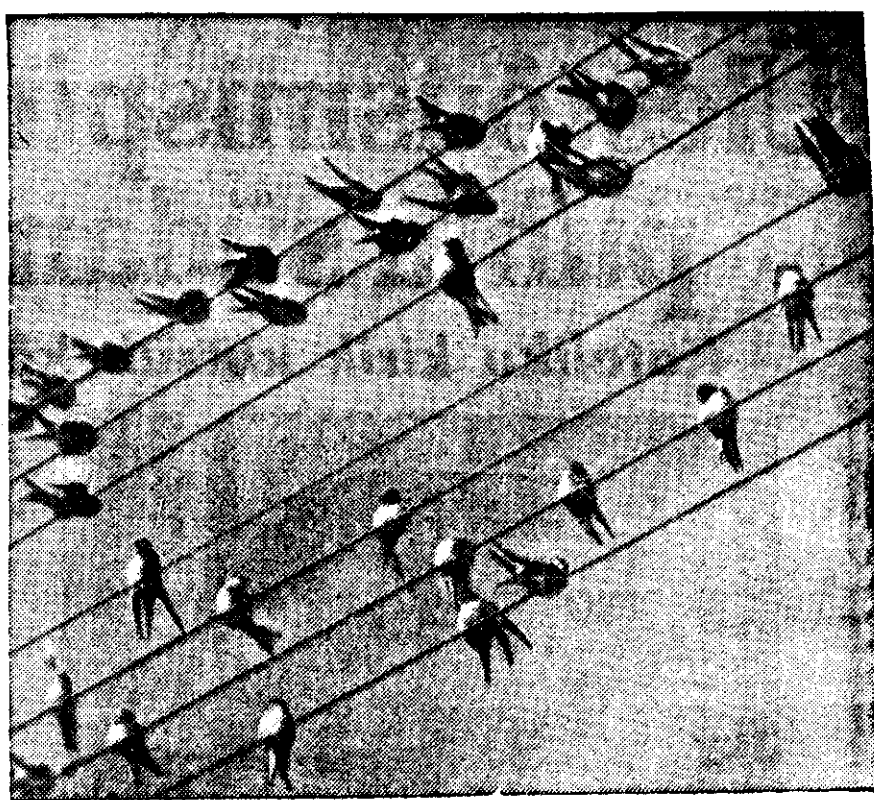
Tähti aga juhtub, et nimeta isik ei vali
ise nime ega eita sellekohast avaldust ka
hoolimata pärast või mitte tahtes loo-
buda sellest nimest.

Nendel juhtumitel määrab kodaniku
perekonnanime siseminister. Kodanik ise ei
saa siis enam kuidagi kaasa mõjuda sellel,
milline tuleb tema perekonnanimi.

Kodaniku, kelle nimi seni oli Jovan
Petrov, tehti ametivõimude laulu
teatavaks, et tema nimi on nüüdsest peale
Kaleme, Jovan Paafu, kummuti kaab
ta dokumendid selle nime peale.

Seaduse järgi siseminister saab määrata
ainult eestipäraseid perekonnanimesid, see-
tõttu on kõik määratud perekonnanimeid
eestipäraseid, vaatamata kodaniku rah-
vusele.

Siis kogu perekonnakirjade korraldami-
sega ei jõutud lõpule täiesoleva aasta 1.
jaanuariks, siis on võimalik, et la kles-
oleval aastal tuleb veel perekonnanimeid
järele määrata, kuigi nende määrata-
mine nimeta isikute arv ei või enam suurt
olla ja täiesoleva aasta lõpul mõeldakse
kindlasti selge, et loju Eesti pole enam
ühikgi kodaniku, kellel puudub perekonna-
nimi.

Kevadekuulutajad...

Kui päike murrab talvetaadi võimu, siis nad saavad — meie lga-
aastased kevadekuulutajad, pääsukesed. Kord aastas, kevadel, saame naha
nende ülekeevad tulekutuhat, siis vaibub peagi lindude elurõõmus sõdin.

Ainult kord aastas lõbb looduses pulbitsema kevadine elurütm. „Rah-
valeht“ aga, Teie igapäevane uudistetoogia, on aasta läbi kevadiselt värskel,
alati täis elu. Ta oskab haarata kõike, mis köidab meeli ja liigutab südant.
„Rahvaleht“ näeb igapäevastes sündmusteski huvitavaid külgi, ja see kõik
kajastub kogu oma mitmekesisuses lehe veergudel.

See ongi, mis toob lugeja „Rahvaleht“ juure. Seal leiab ta täieliku
ülevalt päevastundmusest, hädalt juhtkirju, rohkesti huvitavaid pilte ja
artikleid, plaanulaid kirjutusseeriat, suure jutulisa, lõbusat nalja ja eri-
lehekülgi mitmeid alalt.

„Rahvaleht“ toob kevade maffa!

Tellides maksab „Rahvaleht“ poolaastas kr. 8.20, kolmeks kuuks
kr. 4.30. Kõik tellijad saavad kaasa tellida „Esmaspäeva“ 15 sendiga kuus.
Veerasaasta tellijal on „Perekonnaleht“ ja „Ajude Gümnaastika“ poolt
hinnaga. Tellida saab igast postiasutisest.

Eesti M-M-tiitlite poolest Euroopas teisel kohal.

Edukas spordiaasta 1939.

Meistrid, kellele tiitel on sõja tõttu kindlustatud mitmeks aastaks.

Kui tagasi vaadata möödunud spordiaastale sellest sei-
sukohast, kui palju üks või teine Euroopa rahvus on saa-
vutanud maailmameistrivõistlustel või euroopameistrivõistlustel,
sis võime üllatuseks konstateerida, et Eesti on teisel koha-
l. Täpsemalt öeldes — jagab teist kohta Soome ja
Sveitsiga. 1939. aastal on Eesti sportlased saavutanud ni-
met 6 maailmameistrivõistlustel ja 2 euroopameistrivõistlustel, s. o.
kokku 8 suurtiitlit. Rohkemaga on hakkama saanud ai-
nult Saksa sportlased, kes on suutnud viia haakristilipu
alla 24 kõrget sporditiitlit. 1939. aastal on välja mängitud
üldse kokku täpselt 100 maailma- ja euroopameistri tiit-
lit, millele on suurem tähtsus kui mõne teise aastakäigu
maailmameistrivõistlustel sellepärast, et
möödunud aastal võidetud jäävad Eu-
ropa sõja puhkemise tõttu nende kand-
jatele tõenäoliselt mitmeks aastaks.
Nagu allpooltoodud tabelist nähtub, on Eesti sport-
laste poolt 1939. aastal võidetud maailmameistri-
tiitlid saanud kõik laskmises. Kahesest euroopa-
meistri-tiitlist on ühe toonud Eesti keskkaalu-poksi-
meister Raadik ja teise — raskekaalu-maailmameister
Kotkas.

Sõja puhkemise tõttu jäid 1939. aastal pidamata järg-
mised ettenähtud euroopa- ja maailmameistrivõistlused:
vehklemise MM-võistlused Meranis, EM-võistlus 50 km
kähkises Lüttichis, Gordon-Benneti nimeline (MM)-võist-
lus õhupallidele Lvovis, jalgrattasõidu MM-võistlused
Itaalias, ratta-palli-MM-võistlused Zürichis, EM-võistlused
vabamaadluses Helsingis, EM-võistlused aerutamises
Amsterdamis ja MM-võistlused tõstmises Riias.

Euroopa- ja maailmameistri tiitleid
langes 1939. aastal:
Saksale 24, Eestile, Soomele ja Sveitsile igauhele 8,
Inglismaale 6½ (lanatennise MM-võistlustel meeste paar-
ismängus tuli võitjaks inglise-ungari paar), Rootsil ja
Itaaliale kummalegi 5, Ungarile 4½, Norrale, Prantsus-
maale ja Tšehhoslovakkiale igauhele 3, Lätele ja Iirile

kummalegi 2, Hollandile, Leedule, Belgiale, Kanadale,
Porto Ricole, Poolale ja Rumeeniale igauhele 1 tiitel.

Ameerika Ühendriikide valduses on 1939. a. spordi-
võistluste põhjal 11 maailmameistri-tiitlit, millest 10
platseerus maailmajärjestuses Saksa järele teisele koha-
le. Muide Saksa on võitnud 1939. aastal 16 MM-tiitlit
(ja 8 EM-tiitlit). USA-t on aga Euroopa riikidega siin
raske võrrelda, kuna Ameerika võiks EM-tiitlitele vastu-
kaaluks omaks lugeda arvutu hulga lääne-poolkera-
meistri-tiitleid.

Maailmameistri-tiitleid on 1939. aasta
jooksul saavutanud peale Euroopa
riikide üldse ainult kaks riiki — USA,
nagu juba eespool tähendatud, ja Por-
to-Rico,

neist viimane aga ainult üheainsa tiitli — poksi ja Escor-
bari läbi.

Euroopa- ja maailmameistri-võistlused on, muide, üks-
teisele nälvord tihedasti seotud, et tihti on neld peagu
võimatu üksikestest lahutada. Nii on rida MM-võistlusi ju-
ba aastal tegelikult EM-võistlused (näiteks suusatami-
ses) ja ümberpöörduvalt (näiteks maadluses). Real aladel
peetakse ainult MM-võistlusi, real spordialadel jälle ai-
nult EM-võistlusi, kuna maailmameistriteks loetakse
õlimpialmängude, millised peetakse iga nelja aasta järele,
võitjaid (näit. poksi j. t.).

Auto-võidusõidu- ja mootorratta-võidusõidu alal
peetakse ainult Euroopa meistrivõistlusi. Siin antakse meist-
ritiitlit nalle mootorsportlastele, kes teatava arvu suur-
sõitude kohta saavad kõige enam punkte. 1939. aastal ar-
vestati 9 suursõiduga (mootorratta-sõidu alal). Viimane
neist jäi aga sõja puhkemisel pidamata. Seetõttu arves-
tatakse 1939. a. meistrid mitteametlikult, kuigi neil mit-
teametlikkudel meistritel oli juba niivõrd palju punkte,
et läbikukkumine viimasel suursõidul poleks nende
meistritiitlit enam hädaohu seada suutnud.

Bachi „Matteus- Passioon“.

Kristuse kannatamisloo ainsale loodud
muusikalistest suurteostest on J. S.
Bachi „Matteus-Passioon“ suurejooneli-
semad ja mõjukamad. Selles ei ole
Kristuse kannatamise traagika edasi
antud mitte üks Bachi kui klassikali-
se kirikumuusika suurmeisterile omase
sügava usulise hardumuse ja tõsiduse-
ga, vaid ka klassikalise ajastu kohta ot-
se haruldase dramatilisuga. Siirast tun-
dehtsust ja sügavust ei evi mitte üks
meisterlikud aariad ja ansambliid, vaid
ka jutustavad retsitatiivid on rikkad
deklamatiivsest kujukusest ja ilust. Ja
see, koos Bachi muusika vormilise mo-
numentalsusega, teebki selle suurteose
nii ehtsaks ja sügavalt mõjuvaks.

„Matteus-Passioon“ on kirjutatud ka-
hele koorile ja sopranil, alti, tenori ja
bassi soolodele orkestri ja orel kaasa-
mängul, ja koosneb kahest osast, millest
suurel reedel kanti ette vaid esimene
osa. Kooripartide tähtsaks olid Piiste-
domine ja Pauluse koguduse segakoor,
millest esimene tundus olevat parema
häälematerjaliga ja suuremate kooslau-
luskogemustega. Oma paiguti üsnagi
nõudliku ülesande (rasked polüfoonil-
sed dopeltkoorid „Tulge, Siinai türed“,
„Kas pikne ja välgud“ j. t.) olid aga nad
mõlemad valmistanud ette hoolikalt ja
täitsid need hea kordaminekuga, üsna
kindlalt sisse astudes ka siis, kui juha-
taja jättis sisseastumised näitamata.
Parimaks ja ilmetatumaiks kujunesid
siiski Bachi kaunid koraalid ja madri-

gaalid, mis ongi selle passiooni peami-
siks koorinumbreiks.

Palju kaaluvam ülesanne kui kooril
on selles passioonis täita solistidel, eriti
tenoril ja bassil. Seepärast tulnaks ju-
hatajal solistide valikule osutada sama
nõudlikkust, mis ilmnes koori hoolikas
ettevalmistuses. Ent kandvalma soolo-
partii — evangelisti — tähtsaks oli ra-
kendatud noor tundmatu tenor V. Val-
ge, kelle hool selle suure ja raske osa
äraõppimisel vääril kull täit tunnustust,
kuid kelle laulususki ei ole veel kau-
getki küllaldane sellise vastutava
osa mõjukaks täitmiseks. On ju retsita-
tiivil siult mõjuks ja deklamatiivsel
ilmeas laulmine hulga raskem lüürilise
romansi või soololaulu mahalaumistest.
Kui ta evangelisti puht-jutustavas retsi-
tatiivis oli veelgi kuidagi vastuvõetav,
sis „üksiku hääle“ dramaatilistes rep-
liikides ta jäi kaunikesti mõjutuks. Pea-
legi laseb ta teravalt lüüriline tenor en-
nast üldse väga raskelt kohandada pas-
siooni raskemeelsusega.

Peagu sama vastutav, sisuliselt isegi
kaaluvam, osa on siin täita ka bassiso-
ol. Ka selle tähtsaks tulnaks juba pie-
teedist Bachi vastu rakendada kohasem
jõud (puudus meil neist ju ei ole). J.
Viinamägi on bariton, mitte bass,
ja nii ta hääles puudub nõutav sügavus
ja raskus (madalad noodid jäid kõik
kõhetuks). Ta siiras püüdlikkus ilmes-
tada oma ettekannet ei saanud seepä-
rast anda ka kõikjal küllalt mõjuvaid
tulemusi.

Head olid vaid mõlemad naissoolistid
— Helmi Bettlem (sopran) ja Jenny
Siimon (alt), kelle hääletämbri kui ka
ettekandeline jumekus olid ülesannetele
hästi vastavad.

Saateansambel — orel (H. Lep-
nurm) ja väikesearvuline orkester —
täitsid oma ülesande korrektselt, kuid
kolapuhutus oli paiguti tugevasti häiri-
tud orelil (osalt ka puupuhkpillide) hal-
vast häälestusest.

Ettekannet juhatas kordaminekuga
Joh. Hiob. Kirik oli rahvast viimase
võimaluseni täis.
A. Kasemets.

Maailma- ja euroopameistrid 1939.

Auto-võidusõit: Euroopameister (mit-
teametl.) Hermann Lang (Saksa).

Poks. Amatöör-euroopameistrid:
Kärbeskaal — Ingle (Iiri). Kukk-
kaal — Sergio (Itaalia). Sulgkaal —
Dowdall (Iiri). Kergekaal — Nürberg
(Saksa). Kergekeskkaal — Kolczynski
(Poola). Keskkaal — Raadik (Eesti).
Poolraskekaal — Musina (Itaalia).
Poolraskekaal — Tandberg (Rootsi). Pro-
fessionaal-euroopameistrid:
Kärbeskaal — Urbinati (Itaalia).
Kukkkaal — Cattaneo (Itaalia). Sulg-
kaal — Popescu (Rumeenia). Kerge-
kaal — vaba. Kergekeskkaal — Cerdan
(Prantsuse). Keskkaal — vaba. Pool-
raskekaal — vaba. Raskekaal — Schme-
ling (Saksa). Professionaal-
maailmameistrid: Kärbeskaal —
vaba. Kukkkaal — S. Escobar (Porto-
Rico). Sulgkaal — J. Archibald (USA).
Kergekaal — Lou Ambers (USA). Kerge-
keskkaal — H. Armstrong (USA).
Keskkaal — Al Hostak (USA). Poolras-
kekaal — Billy Conn (USA). Raskekaal —
Joe Louis (USA).

Korvpall: Euroopameister — Leedu.
Euroopameister piiratud klassis —
Läti.

Jäähoki. Maailmameister — Kanada.
Euroopameister — Sveits.

Iluisutamine. Euroopameistrid: Nais-
te üksiksõit — C. Colledge (Inglise).
Meeste üksiksõit — Graham Sharp (Ing-
lise). Paarissõit — M. Herber — E.
Bier (Saksa). Maailmameistrid:
Naisete üksiksõit — Megan Taylor (Ing-
lise). Meeste üksiksõit — Graham Sharp.
Paarissõit — M. Herber — E. Baier
(Saksa).

Kilpnäisutamine: Euroopameister —
Berzins (Läti). Maailmameister — Va-
senius (Soome). Nais-maailmameister
— V. Lesche (Soome).

Käimine: Maailmameister 200 km —
Cornet (Prantsuse).

Mootorratta-võidusõit: Euroopa-
meistrid (mitteametl.): 250 ccm — E.
Kluge (Saksa). 350 ccm — H. Fleisch-
mann (Saksa). 500 ccm — P. Serafini
(Itaalia).

Jalgrattasõit: Maailmameister: Ama-
töör-aprinter — Derksen (Hollandi).
Ülejäädud aladel jäid võistlused sõja
puhkemisel ära.

Maadlus: Euroopameistrid (kreeka-
rooma maadl.): Kärbeskaal — Kissell
(Soome). Sulgkaal — Pihlajamäki
(Soome). Kergekaal — C. Andersson

(Rootsi). Kergekeskkaal — F. Schäfer
(Saksa). Keskkaal — I. Johansson
(Rootsi). Poolraskekaal — Akerlindh
(Rootsi). Raskekaal — Kotkas (Eesti).

Suusatamine: Mees-maailmameistrid:
Laskumissõit — H. Lantschner (Saksa).
Värvassõit — R. Rominger (Sveits). Al-
pi-kombin. — J. Jennwein (Saksa).
18 km murdmaa — Kurikkala (Soome).
Hüppesuusat. — J. Bradl (Saksa).
Klassil. kombin. — Berauer (Saksa).
50 km murdmaa — Bergendahl (Nor-
ra). 4x10 km teatesuus. — Soome.

Laskmine. Maailmameistrid. Vaba-
püss: lamades asendist — Kongsjor-
den (Norra), põlvelt asendist — Kübar
(Eesti), püsti asendist — Zimmermann
(Sveits), kolmest asendist kokku — Li-
vik (Eesti), lamades asendist, meeskond,
Norra, põlvelt asendist, meeskond —
Eesti, püsti asendist, meeskond —
Sveits, kolmest asendist, meeskond —
Eesti. Sõja püss: lamades asendist —
Gehmann (Saksa), põlvelt asendist —
Zimmermann (Sveits), püsti asendist —
Brod (Saksa), kolmest asendist — Li-
genot (Prantsuse), meeskond (kolmest
asendist) — Sveits. Väikekalibri-
ri-püss: lamades asendist — Mänttä-
ri (Soome), põlvelt asendist — Buday

ESMASPÄEV

Teatavate ja teatavate teatavate. Pikk 1
34/38. Aadress kirjadete ja rahvade
teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.

Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.

Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.

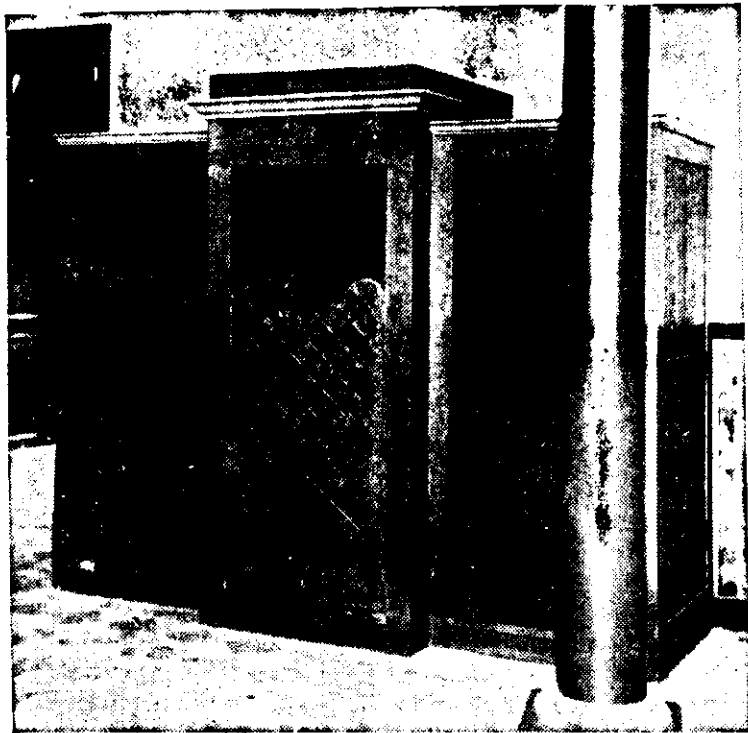
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.

Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.

Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.
Teatavate. Teatavate. Teatavate. Teatavate.

Ülestõusmispühad — puhta südamega.

Katoliku kirik kutsub kõrvapihile.

Pihitool Tallinna katoliku kirikus Vene tänavas. Keskel uksega ruum võimaliku jaoks. Üle ukse paistab võreaga avas seinas, mille taga eesriidega ruumis põlvitab pihitja.

Ülestõusmispühade eel mitu tuhat inimest Eestis ja lugematud miljonid inimesed laias maailmas kergendavad oma südant pihtimisega võimalikule. Need on rooma-katoliku kiriku liikmed, kellel nende kiriku seaduste järgi on kohustuslik vähemalt üks kord aastas, enne armulauale minekut, minna ka kõrvapihile, et kõnelda südamest oma salajasemad patud ja puhastada hinge.

Kõrvapiht, anonüümne pihtimine, on katoliku kiriku üks erinevusi teistest ristiusu kirikutest, kus piht on ühine, s. o. kogudus kinnitab võimaliku poolt ette loetavat patutunnistusevormi omalt poolt „jah-ga“.

Ülestunnistus, mis sosistatakse kõrva.

Tallinna katoliku kirikus Vene tänavas asub otse sissekäigu kõrval kapitaalne puust ehitus, mille keskmisel

osal on poole kõrguseni ulatuv uks, kahe pool küljel asuval telefonikappi meenutaval osadel aga varjavad sissekäiku eesriided. See ongi nn. pihitool, kus toimub nn. kõrvapiht.

Keskmes osas istub preester ja ootab pihiletulijaid. Koguduselise astub kõrvapiht ja läheb põlvili madalale järile. Seinas on lauk, mille ees võre. Pihitja ligindab suu võrele ja hämaruses kõneleb sosinal kõigest, mis vaevab hinge ja milles ta on patustanud mõtte, sõna ja teoga. Pihitooli keskmises osas istub võimalik ligindab kõrva võrele ja kuulab pihtimust, ilma et ta näeks pihitja nägu või tunneks tema isikut. Teisel pool võre taga ootab juba teine pihitaja, kes samuti tahab kergendada südant.

Süda saab kergemaks ja...

Katoliku usu paatrid võivad olla veendunud, et nende koguduseliikmete hingel pole saladusi, mida pihtlase ei teaks.

Inimesel on üldse kergem, kui ta saab oma südame teisele inimesele välja puistata ja lelab osavõttu ning arusaamist.

Valmistudes püha missa ajal armulauale minema, katoliiklane teeb enne läbi kõrvapihi. Ta sosistab paatril läbi võre kõrva kõik oma patud ja eksimused.

„Mitte korda“ küsib paater läbi võre, kui pihtija on ära jutustanud mõne uue eksimuse. Võimalik pärib, mitu korda on inimene ühte ja sama pattu teinud. Hingekarjase kohustuseks on selgitada eksimuste laadi ja selgitada tarkemad viisid, kuidas vältida patutundmist. Alles pärast seda ta kuulutab pihtijale armu ja andeksandmist.

...preester vaikib nagu haud.

Pihtimine on võimalik igal ajal ka sel viisil, et koguduseliige läheb preestri juure ja puistab temale oma südame välja. Kuid seejuures võib inimest takistada kõike avaldamast tema seisukohti koguduses või avalikus elus, samuti kartuse- või pilnilikkusetunde ja rida teisi põhjusi.

Kõrvapiht võimaldab aga kõige südamest äraarääkimist, sest pihtija jääb preestri tundesid; ta on ainult üks pattu kahetselast ja südamerahu otsustajast koguduseliikmetest.

Pihile mineja võib endale valida paatri, kellele ta tahab pihtida, minnes pihitooli siis, kui seal pihit vastu võtab tema soovitud võimalik.

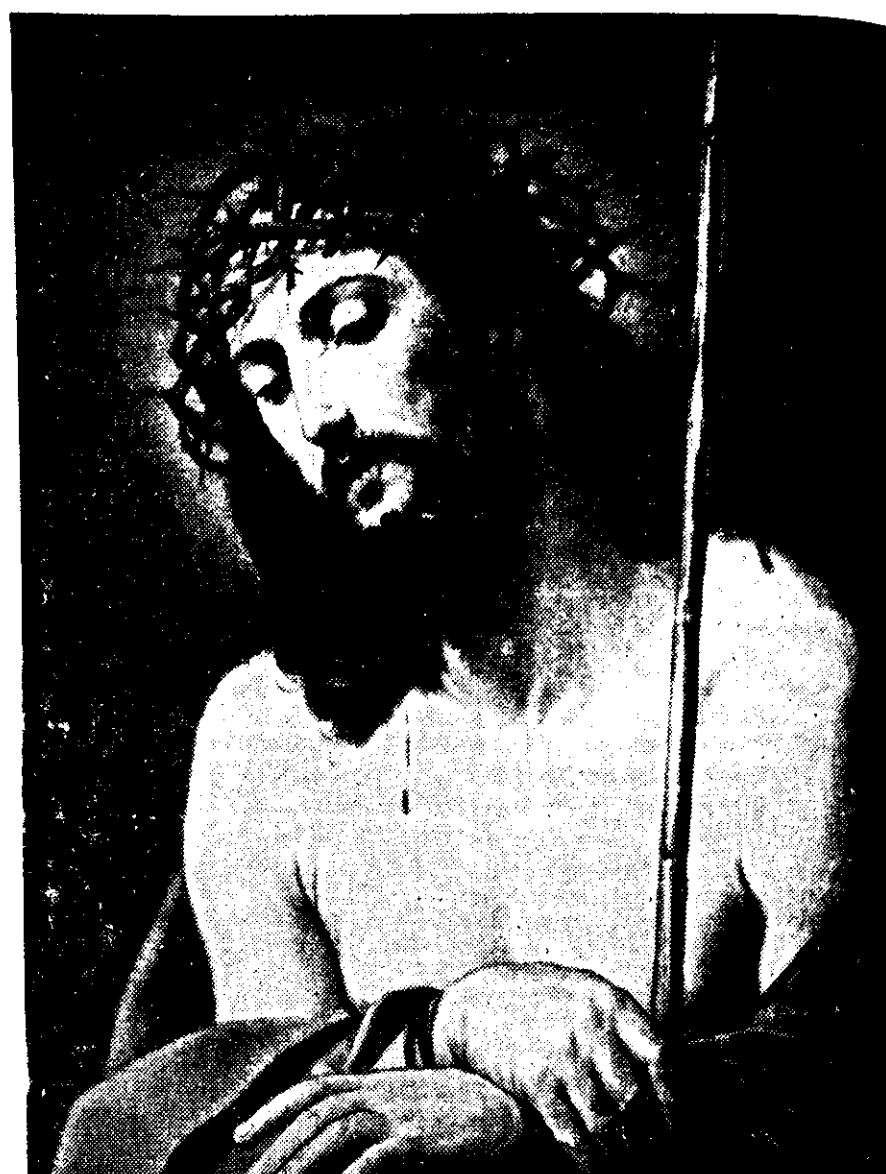
Kõrvapiht puhul on sellel tähtsus ainult keelekõltsuse seisukohast. Tallinna katoliku usu koguduses kuulab inimesi väga mitmekesistest rahvustest ja pihiletulijate tahab muudugi oma südant välja puistada oma emakeeles.

Katoliku usu paatrid, kes on eranditult hästharitud mehed, valitsevad palju võrkeelil, nii et pihtlasele kõneldakse eesti, vene, saksa, prantsuse, itaalia, poola ja veel teisi keeli.

Kuigi preester ei tunne pihtija isikut, on tal siiski kohustus hoida pihil kuuldu avaldusi absoluutses saladuses. Ta vaikib nagu haud...

Kirik kutsus meeleparandamisele.

Rooma-katoliku usu kirik hoolitseb oma liikmete hingeolu eest sedavõrd, et igale üksikule koguduseliikmele tu-

Ennää inimest!

Itaalia meistri Guido Reni maal.

letatakse kirjalikult meele, et ta tuleks pihile ja armulauale. Selleks on trükitud lendeletide taolised manitsused, mida levitatakse koguduseliikmete keskel ja saadetakse postiteel koju kätte.

Katoliku kirik nõuab koguduseliikmetelt, et nad vähemalt ülestõusmise aja kestel käiksid kord pihil ja armulaual. Määratud aja pikkus on 7 nädalat, kuid kõige rohkem käiakse pihil ja armulaual ikka ülestõusmispühade eel.

Pihilemine saab preestri pihtiseid, mille ta hiljem täidab ja läheb kirikusse selleks otstarbeks valmis pandud kastikesse. Pihisedelile koguduseliige märgib andmed enda kohta ja see asendab evangeelses kirikus armulauale võtmisele eelnevat „sissekirjutamist“.

Pihisedelile järele kirik saab teostada kontrolli, et koguduseliikmed on käi-

nud pihil ja armulaual. Kui keegi jätab pihil ja armulaual pikema aja kestel käimata, siis tema surma puhul jääb ta ilma kiriklikust matusest.

Usk seob rahvusi.

Tallinna katoliku usu koguduses on liikmeid veidi üle tuhande. Seda kuulub eestlaste kõrval ligi kümnekonda eri rahvuse liikmeid lihtsõolisest diplomaadist.

Suure reede puhul võis näha neid astumas oma pühakotta, mille ukseid on avatud vahetpidamata ja kõigile, kes tahavad sisse astuda.

Altarist paremal pool seinatühemikus võis tulede ahmases valguses näha kaanataja kuju. Inimesed tulid kirikusse, põlvitasid, palvetasid ja lahkusid. Selle jumalakoja ukseid on palvetajatele avatud ka siis, kui pole jumalateenistust ja usklik võib pühalikus vaikuses üksi olles kanda oma palved jumala ette.

KUNINGAS VAATAB MAGNETILIST MIINI. Inglise kuningas George VI vaatleb sakslaste ohtlikku mererevi, mis inglastele algul tekitas nii palju peavalu. Nüüd inglased kinnitavad, et nad on leidnud mõjuva abinõu magnetiliste miinide vastu ja et selle vahendiga on varustatud juba sadad laevad. Meie pildil näeme kuningas George'i Briti admiraliteedi uurimisasutuses esimese magnetilise miini juures, mis inglaste poolt merest välja õngitseti.

Inglismaa 150.000 suhkruhaiget.

Inglismaal loetakse 150.000 suhkruhaiget. Nad on ühinenud suhkruhaigete liiduks, mille eesotsas seisab tuntud kirjanik Wallas. See teine tuntud kirjanik Hugo Waipole kuulub suhkruhaigete liiti. Nüüd suhkruhaigete liit pöördus märguärjaga toitumisinstituudi poole, et suhkruhaigetele antaks harilikke toiduaineid rohkem liha, sest nad üldse ei tarviita suhkrut, liha aga oleks jelle eest kompensatsiooniks.

Naised ja suitsetamine.

Enne termisshoiuameti juhataja professor Meier avaldas uurimuse, milles näitab suitsetamise kahjulikku mõju naisele. Naine on suitsetamise kahjulike mõjude vastu tundlikum, kui mees. Täiesti keelatud peaks suitsetamine olema rasedatele ja imetajatele naistele.

Aktuaalseid küsimusi.

Luigeate kirjade hulgas, mida igal nädalal saabub rohkesti toimetusse, on palju küsimusi, mis oma laadilt on päevakohased, aktuaalsed ja avalikult ülestõstetuna võiksid tingida laiemat huvi. Praegu on arusaadavatel põhjustel arvuliselt esikohal küsimused, mis seotud sõjaga, sõjaasjadega või sõdivate riikidega. Toome käesolevaga vastused nendele küsimustele, mille kohta meie eeldame, et nende vastamine võiks pakuda üldist huvi ja aidata kõigil meie lugejal orienteeruda käesoleva ajajärgu päevaprobleemides.

Julika, Tallinnas. Palun südamest olla nii lahke ja vastata mulle: 1) Kudas sigrinesid Eestise mõisnike lossid Rakveres, Paides, Viljandis jne., 2) kes peamiselt elasid seal ja kui kaua, 3) mis põhjustel ja kudas nad langesid varemetesse, kas üheaegselt või igakordselt?

— Peaksime teie küsimustele vastamiseks lehes ära tooma terve ajaloolise uurimuse. Pühame siiski teie uudishimu rahuldada oluliste faktidega. — Rakvere lossi ja linnust mainitakse kirjalikes allikates esmakordselt 1252. Saikannatada sõdades 16. ja 17. sajandil. Viimane lossilomanik oli Hollandi vabahärra R. v. Brederoode, kellele loss kinkiti Rootsi kuninga poolt. — Viljandi orduhinnus on lõplikul kujul ehitatud 14. sajandil. Viljandisse ehitati endise eesti muistse maalinnuse asemele ordukindlus juba 13. sajandi keskelt, kirjalikult mainitakse esmakordselt 1283. a. Loss sai orduaja sõjakeerises kannatada, langes venelaste kätte 1560. a. ja Zapolje rahulepingu põhjal 1582. a. poolakate valdusse. Varemestse langes 17.—18. sajandil. Paldre ordu loss ehitati 1263.—1266. a. vahel Taani ja ordu vahel 1260. a. sõlmitud kokkuleppe põhjal, millega ordule anti õigus Järvamaale ehitada linnus. Lossi laiendati hiljem, oli komtuuril ja hiljem Järva fogti asupaigaks, sai korduvalt kannatada 16. ja 17. sajandi

sõdades, muutus varemeteks Põhja-sõja ajal.

Kes nendes lossides elutsesid ja kui kaua, selles küsimuses peame teie uudishimu küll jätma rahuldumata, sest selle kohta on praegu võimata saada täpseid andmeid. Peate leppima siinõelduga.

O. T.—a, Tallinnas, soovib lähemaid andmeid Sumner Welles'ist. — Sumner Welles on hilgava karjääriga diplomaat, praegu 47 a. vana, õppinud Grotoni ja Harvardi ülikoolis, olnud USA saadik Tokios, Buenos Aireses ja Havannas. Tema diplomaadikarjäär algas 30 a. vanusest Dominicani vabariigis. Kuubas pidi ta määratsevalt rahvahulgalt kuulma hüdeldid „Maha Welles!“ ja pääses vaeu ülespoomisest. Sumner Welles on „haruldus“ USA diplomaatide hulgas, sest ta valitseb peale inglise keele veel vabalt saksa, prantsuse, itaalia ja hispaania keelt, nii et ta sai oma hiljutisel ringreisil rääkida isiklikult (ilma tõlgi abita) Hitleri, Mussolini, Chamberlaini, Daladier' j. t. riigimeestega. Peale selle on ta Ameerika elegantseim mees, kelle kaubaslaidmeid, ülikonnaloiget ja kaabusi, jäljendavad kõik ameerika noormehed, nagu märkisime juba oma lehes eelmises numbri.

Herman L. Tartus: „Palun „Esmaspäeva“ toimetust minu teada, kui palju sõja- ja kaubalaevu hävitasid Saksa allveelaevad Maailmasõjas ja kui palju neid hukkus ise.“

— Alates 1914. a. septembrist kuni 1916. a. märtsini hävitasid Saksa allveelaevad 23 liitlaste sõjalaeva 200.000 tonni mahutusega ja 8000-liikmelise meeskonnaga. Nad ise kaotasid samal ajal uputatuna ja vangilangenutena 40 väikest üksust ainult 22.000 tonni mahutusega ja ainult 600—700-liikmelise meeskonnaga. Mis puutub liitlaste kaubalaevastiku kaotustesse, siis olid need kohutavad. Sõja algusest kuni 1915. a. novembrini uputasid Saksa allveelaevad 568 kaubalaeva, üldise mahutusega 1.079.403 tonni. Oli vaja kõige suuremat tehnilist ja majanduslikku jõupingutust nii Inglismaa kui ka tema liitlase USA poolt, et

luua sellist võitlusvahendite süsteemi, mis 1917. a. lõpuks suutis rahuldavalt tagajärgi anda ja Inglismaad ohust päästa, millest „merede kuninganna“ viimase kaheaja aasta jooksul polnud näinud. 1917. a. teisel poolel oli juba liitlaste kaubalaevastiku kaotuste vähenemist märgata, mis muudugi on seletatavad nende hiiglasjõupingutustega, mis liitlased tegid, et luua kaitseabinõusid Saksa allveelaevade hädaohu vastu. Kuid 1917. a. polnud see hädaohu veel kaugeltki likvideeritud. Kuigi sama aasta teisel poolel kaubalaevade hukkumine vähenes, kaalus uputatud laevade tonnaaži siiski juureehitatute tonnaaži tunduvalt üle, mille tagajärjel kaubalaevastiku üldine tonnaazh alatasa langes. — Uputati Saksa allveelaevu: 1915. a. — 19, 1916. a. — 25, 1917. a. — 66 ja 1918. a. — 70; kokku 180.

H. R. Valgas: „Lugesin hiljuti „Rahvalehest“, et Inglismaale on saanud Kanadast suur lennuüksus. Kas võiksime minnale vastata „Aktuaalsete küsimuste“ all, kas ka Maailmasõjast võitis osa Kanada lendureid ja kas oli nende hulgas ka kuulsusi?“

— Maailmasõjas teenis Briti kuninglikes õhujõududes palju Kanada lendureid, kes oma erakorraliselt hea laskmise pärast sealsavad ametlikult tunnustatud õhuvõitluse tabelis inglise 10 esimese „ässa“ hulgas viiel esikohal järgmiselt: 1) kollekt. W. A. Bishop — 72 õhuvõitu, 2) kollekt. R. Collishaw — 60, 3) major D. R. McLaren — 54, 4) kollekt. W. G. Barker — 53 ja 5) kapten McElroy — 46 õhuvõitu. Kanadlased kuuluvad oma erilise „laskemele“ poolt teistest rahvustest kõrgemale tasapinnale, lisaks omavad nad veel hea lennutehnilise talu. Juba maast madalast omavad kanadlased juhuiseid püssi kasutamiseks liikuvate märkide pihta. Selles püsiv treening juba lapsepõlvest alates kasvatab neis osavust, millega üheski õhuvõitluses pole põhjust häbenenud. Bishop, Collishaw, McLaren, Barker ja McElroy olid eeskujud laskurid juba enne, kui nad õppisid lendama.

MRS. ROOSEVELT ANNETAB RAHA. Chendriikide populaarse presidendi Roosevelti abikaasa pole Ameerikas vähem populaarne, kuna ta võtab osa kõigest rahva algatusest. Praegu on Chendriikides käimas annetuste kogumine lastehalvatustandil vastu võitlemiseks. Kui korjamisjärjekord jõudis Washingtoni, tõi mrs. Roosevelt ise ära Valge Maja — Chendriikide presidendi residentsi — annetuse, suurema summa raha. Pildil näeme teda annetust üle andmas Ameerika postiministri Farley'le.

Saksastatud uus testament.

Tallinnas rääkis „Instituut juutide mõju uurimiseks“ Sofia firmitule „otus“ tas piibli uue testamendi „lafiastada“, i. o. võtta uuest testamendist ainult õpetusliku osa ja jätta välja kõik juutidele puutuvad. Eimene osa „lafiastatub“ uuest testamendist ilmus pealtkirja all „Jumala jaadets“.

„Bakteritesõda“ rindel.

Fariiji Bakteri-instituudile tehti sõjaminiistri poolt ülesandeks alustada juurejoonelihi bakteriitõbi ... rontide vastu, kes Eljasji frontil on sõdurite hirmu mad maeland. Straitsburgis ja teistes evakuueeritud linnades on rontid kohutavalt paljunenud. Suured, nagu kašib, rungimab nad jõudumõrvarustustabude ja ta sõdurite eluruumidesse allmaafindustustes.

EESTIMAA-TSAARI RIIGI PARAADTREPP

Narva-Tartu-Petseri peamaantee — sild Ida ja Lääne vahel.

Mälestusi kroonitud peadest kuulsal „keisriteel“.

Sellal, kui polnud veel raudteid, omas hinnatamatut tähtsust Narvast üle Tartu Riiga viiv peamaantee, tee, mis ühendas Vene pealinna Peterburi Saksa- ja Lääne-Euroopaga. Pikka aega valitses siin elav ühklemine, ja et reisisajateks olid sageli väga kõrged isikud, täna tihiti kroonitud pead, siis nimetas rahvasu seda maanteed keisriteeks.

Tähtsaimaks peatuskohtadeks keisriteel olid kujunenud Nina (Lohusuu vallas) ja Torma hobupostijaamad. Kuigi nende jaamade endiselt hiiulijest pole jäänud praegu muud kui kivihooned, mis paiguti seisavad tänapäeval, on Torma hobupostijaam siiski jäänud suurematulaks lauluga: „Ambrosius on labna mees...“

Samas, kui polnud veel raudteid, omas hinnatamatut tähtsust Narvast üle Tartu Riiga viiv peamaantee, tee, mis ühendas Vene pealinna Peterburi Saksa- ja Lääne-Euroopaga. Pikka aega valitses siin elav ühklemine, ja et reisisajateks olid sageli väga kõrged isikud, täna tihiti kroonitud pead, siis nimetas rahvasu seda maanteed keisriteeks.

ja eemalemuremaale tõllale järele milpas, järele galantse keisri nägu rõõmuks. 1817. a. jõulupühade ajal sõitis keisri ema Maria Feodorovna läbiõidul Torma mööda. Seda juhusit saatusi ta paruneis von Bock, kes oli sünnilt pärisorja, eestlase, tütar, et oma mehele armu paluda. Wiimane oli juht oma abielu tõttu eestlannaga aablitunde põlu alla sattunud ja nende intrigide tõttu Eshluseburgi linbluse wangi pandud. Muudugi ei jäänud nüüd see eestlannast parunessi läit keisrinna juure tulemusteta.

Nina jaam ja dekabristide mäss. Mis puutub Nina jaama, siis on see teadud mõjul lühedalt teatud Nikolai I. kroonleatsumisega 1825. a. Nagu teada, käis wendade wahel waidlus, kumb astub troonile. Peterburist oli suurwürist Michail jaadetud Warsjawi suurwürist Konstantinile selgus tegema, et tema kui wanem poeg on lohusatud troonile astuma. Konstantinil eitamast waidlusega pöördus suurwürist Michail nüüd Peterburi tagasi. Jõudnud Nina jaama, leidis ta seal Peterburist laabunud kulleri eest, kes palus teda aadela Nina kuni laabus Warsjawist teine jaadit, kes oli teist teed laudu jõitnud teine.

Sild Ida ja Lääne vahel.

Loendamatu hulk ajaloolise tähtsusega sildu on juba teed laudu jõitnud Peterburist ja Peterburist tagasi. Laikamatult teerles maanteetöid elegantse töldade taga ja siin-seal hobupostijaamades mõi mõjades peatudes jätsid fõrged talalised emalt mälestusi, mida anti edasi suurt juhu põlmetel põlwele. Siit on reistatud läbi Austria keiser Jojeph 2., Riitaudu miis Preisi prints Heinrich efinese Wootlamaa jagamiste loma Berliinist Peterburi. Jlegi tellijed „maailmatulust“, nagu kõigi aegade juurim awanüürist Cagliostro, on näinud see wana maantee. Mis puutub Wene tsaaridesse, siis neid mõis keisriteel näha peagu igal aastal.

Nii oli meie maa pillaks, mis ühendas Ida Läänega. Seetõttu nimetab holti kulluriloolane Dr. Bertram meie lodumaad ka tabamalt „Wene riigi paraadtrepiks“.

Suworowi külm kümbalus Nina köstrimajas.

Mitmel korral läbisid meie lodumaad kuulus Wene feldmaršal Suworow. Kord Riia poole sõites tuli tal tuju peatuda teejoonistele mitte Nina jaamas, waid Lohusuu köstrimajas, mis oli seal walmalt poole tunni tee laugusel. Teeketmistele saatis ta köstrimajja ette ühe oma abutanti. Keis. Kuigi Suworow kui sõjamees ei armastanud heilküsi, olid tal siiski oma nõrused.

Nii ei kannatanud ta teewett, kus teeketmistele teeg.

Kuna teesõel oli tol ajal veel tundmatu ehe, siis talutas abutant sellena oma peopessi. Walas tee pihku ja puhus ning nappis teetükkidele teewetti ära, mille järele puhas teewetti nüüd uuesti tulele aetati. Saabus nüüd lõpuks feldmaršal, ei rutanud ta teejoonistega, waid tistlus kogu köstripere ehmatuleks end aasiti, jooksis waatamata jaanuaripärasele due ja lastis endale faks pange wett laela walada. Alles nüüd oli ta teejoonistele walmis.

Teine Wene feldmaršal Brown meie maad läbisidagi ei jäänud rahwa mällu teejoonistega, waid teedärjete miljade waa-

Galantne Aleksander I.

Tsaaridest kõige rohtem näitas end meie maad Aleksander I. Tema jaabumine meelitas alati rahwast murruna tee ääre. Kõigi wastu pühkis ta olla äärmiselt sõbralik. Kord kullus Nina jaama postipoisid kosa hobusega maha. Kõrge astus tsaar tõlla wälja, et õnnetus amitada.

Kui postijõbur mahakukkunud lülla tahis, ajas teiser ta lammit minema.

Wigastada jaanu aetati nüüd teiserlisku tõlda ja wiidi sammu jõttes Torma jaama, kus teiser ihuasti konstateris jalaluumurre.

Kord oli Aleksander I. läbiõidul puhul kogunenud Torma hult noori aadlipreiliid, et tsaari „knissuga“ termitada. Andes tuiskele peatumise järele läu arajõidust, wipas tsaar naeritades aadlipreilidele,

kuid seejuures pilas meeleaga oma juure walge lunda maha.

Kui üks aadlipreili lunda maast üles mõttis

Tulewane keiser ja tulewane kuningas Tormas küikumas.

Kui Preisi printsef Charlotte, pärasine keisrinna Aleksandra Feodorowna, suurwürist Nikolai (pärast tsaar Nikolai I.) pruudina oma kroonprintsi wenna (pärasine Preisi kuningas Friedrich Wilhelm) jaatel Wene maale tuli, oli peigmees talle Torma jaama wastu jõitnud. Sinna oli suurwürist toonud ta mõned wäeolad, et neid lasta pruudi ees defileerida.

Õhtul jõitis suurwürist Nikolai koos Preisi kroonprintsi jaama umbes kilomeeter eemal ajumase Torma mööda, et seal sõbida, kuna pruut jäi jaama. Järgmisel hommikul kell 8 kirjutas pruut tõllas, mida es- lortis 16 hufari. mõia oma peigmeest watanama. Ja mis ta nägi:

tema peigmees Nikolai ja wend istusid päris külapoiste lomel tee ääres aial ja küsisid aialatit.

Tõllast waidluses pidi printsefi peagu mine- tama. „Meie pole jündinud krooni jaoks“, laulus Preisi kroonprints naeritades.

Huvitav on teada, et...

... Gestis on oopiumitootmine wõimalik, nagu teada on teadawad rohutablaste poolt tehtud katset. Gestis walmistatud oopiumi siidab walmistamistele wajalik moriumi 12,5 protsi, teega rohtem kui suurem osa siinas tootetawast oopiumist, mis on teadawasti magung (mooni) walmimata peades tehtud lõigete laudu wõljonõrgu ja kiresti lardum pühimamisi. Oopiumi tootmine suuremal wiisil ei taluks aga end Gestis talli jõidõu tõttu.

... Wõltsiraha lewitajatena wi Gestis kui ta teistes maades efines naist rohtem kui mehi ja naist on pealegi seejuures eufimad. Kaupmehed ja lastapida- jad, tellij kõige rohtem tules teha tegemist wõltsiraha andjatega, kinnitawad, et peagu kõik mehed on wõltsiraha andes ärewuse ja annawad end ära oma „kurja jüdametun- nistuse“ awaldustega, kuid naisted wõltsiraha andes ei pilguta siimisi.

... Säälmurre poiste ja tütarlaste juures on põhjalikult erinev. Tütarlaste juures jääb hääletõrgus ja ulatus famadis, mis oli lapsete: fopran fopranis, alt altis. Poiste juures pole aga tunagi wõimalist kindlasti ennustada, millisesse hääletõrgu noormees pärast häälemurret kuulub. Poiste langes hääli pärast „murre“ ühe tuni kabe ootawo wõrra.

... Merewetti ei talmu järele ni tergesti kui jõe wõi järwe wetti. Kui wõge wetti haffab jääks muutuma 0 kraadi juures, ei haffa foola siidab merewetti küluma enne kui temperatuur on langenud pool kraadi alla nulli. Lühades weel juure foola, mõime walmistada lahuse, mis haffaks jääks muutuma alles pärast tempe- ratuuri langemist madalamale kui 21 kraadi järgi. Tulekustutami fetsi.

... Majade püüninagu hõitawat wetti fäl- matindlatks teha jaam fõige odawa- malt teedujoola weele juureljamisega.

... Naiste jalad muutuwad suuremaks, kinnitawad nagu ühest suurt saapawarilantid ja ringseppmeistrit, kes pitema aega tegelemad daamide jalga- nõnde walmistamisega. Jaa aadla marga- talle ita suurenewat wõndutit suuremate kinnitawarite peale ja nr. 40 king ei pane kinnitawarid naile jalga läheb weel ainitu horuljusena. Põhjijels naiste jalgade ju- renemisel peetakse seda, et naisted ajumad „oma jalale“ ja et nende jalga peab olema tagewam juuremats siikumisteks, tõdgi ja fõpõhiks.

... Sebagi ei saa fumbida ar- wufele — pögenemistele kurja eest, see

KOOL EVAKUEERITUD LASTELE. Inglismaal korraldatakse suurlinnadest maale evakueeritud lastele internaadid- koolid laagrites, et jatkata pooleli jäänud õppetööd. Meie pildil näeme evakueeritud lapsi oma kohvrite ja pampu- dega teel laagrisse.

põhikõrde on leidnud tunnustust ka meie triminaalfõadustilus hõda- fassit fassitlatega para- grahwides. Kuigi ei tohi hõbafait- fega siidabada, näitaks ei tohi tuiske- na faa- giga pögenemast lomawat warast, keda fassit lätte ta järelejoosmisega, annab fõadus igale inimelele õigule end rünnatu wõstu kaitsta. Kui teegi ite rünnab teigi wimase korteri lüwel, siis korterimant pole fõhustatud pögenema oma korterisse warju offima, waid ta mõib end rünnaja wõstu kaitsta.

... Mehed jagunevad temoretiks, korteridiks wõi basidiks. Hääle fõrgus olenes fõrifiolme fõurust ja häälepealete pihusteks. Kõige wõiksem fõrifiolm ja fõige fõhemad häälepealad on temori, fõige fõur- fiim fõrifiolm ja pitemas häälepealad on basifilantid. Muu fõpõhikõrde pole hääle

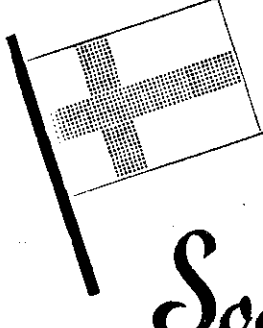
lohta alati õfustatu, fõit suure fõdumaga ei tarwitse laafas fõia jame ja tugew hääli.

... Saaremaa Riiklaste loodus, uuriat temabel-fõuvel mitmesuguse omapäratustega ja haruldustega taimerit, gis. Peale Gestis haruldaste jagapuu ja luuderohu (eseri) mõib maitaja juwel Saaremaal Riiklõnna ümbruses niitu- del leida meikfult fassawat harilikku porgandit. Tõlme äle elanud porgandib fassawat, järgmisel aastal fõemneib, neel lewiwad mõdda niitu ja neit fassawat jälle porgandeid, mis fõi- namanadel elamad oma elu ilma inimele abita.

... Kuigi ennustamine ja fõarbiplane- mine on fõadusega fõelatud, jaitub äri- line ennustamine wariatud fõuul fiim fõel äri- Et inimelede fõhemad en- nustada fõure, fõlle pöjijefels loomad püh.

hioatrid mitmesuguseid iijupäraseid oma- buse. Arstid annawad ennustajate juures fõijate lohta hõwitawa hõnnangu: neel olawat efinemes joones loipead, fõis a r p fõfif, melankoolitõud ja lõ- puris iijub, fõel on fõroonitõud fõebimis- ritted.

... Gestis wabaritgi suure riigipitfati järeletegemine loetaffe meie triminaalfõadustilus raskemate furi- tegude hõlta. Kui harilik riigifassit fõit- lasti järeletegemise eest määratõle fõristust mitte üle ühe aadla wangimaja, fõis riigi- pitfati järeletegemise eest fõristatõle fõit 8-aastase fõunnitõuga. Omal ajal fõitust fõuniga pitfati järeletegemise fõit fõuniga fõitwamist; riigipitfati järeletegemise eest on fõritusmäär fõrge fõlle pitfati tähtfufe tõttu riigifõlts.

Soome

kohta raamatuid

Svinhufvud ja Soome iseseisvuse süünd.

E. Rääkkönen annab huvitava ja üksikasjaliku ülevaate Soome vabadusvõitluse eellugudest ja iseseisva riigi loomisest, mis tihedalt seotud Svinhufvudi isikuga. 360 lk. piltidega. Hind kr. 4.—

Soome maa, rahvas ja kultuur.

R. Silvanio. Sisus: Soome looduse ilu, rahvas, ajalooline ülevaade, iseseisv Soome ja riik, majandus, kogukonnad, põllumaa- ja metsandus, tööstus, kaubandus, ühendusolud, koolikorraldus ja vabaharidustöö, teadus, rahvaluule, ilukirjandus jne. Palju pilte, 151 lk., hind kr. 3.—

Soome maa, rahvas ja kultuur,

Ak. Höimuklubi korraldusel toimetatud. Sisus: maa, loodus, keel, ajalugu, riik ja ühiskond, sport, haridus, kultuurielu, kirjandus, näitekunst, muusikaelu, kujutav kunst, Ida-Karjala, Väinölä lapsed jne. 184 lk., palju pilte, hind kr. 1,50.

Raamatu hinna maksjale posti j. a. nr. 760 või saatjale lähed. raamat äri kullu kätte.

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“,

Tallinn, Harju 48, Pärna mnt. 10.

Lihavõttejänese kingid.

GORI.

1) Fassaadi armastaja saab komplekti kirjusid mune, mis teevad rinna rõõmsaks. Muna on tänapäeval kallim kui mõni odav raha. 2) Lõigesearmastaja saab kohvikannu, mille abil on võimalik kohvijooki kaugete tuttavate tassidesse juhtida.

3) Kirjanik, kes on olnud „punktipealne“, saab aumaja, mis koosneb plusspunktidest. 4) Tšislauide harrastajad saavad vastava seadeldise, mis võimaldab ka hääleta bassidel ja häälemurdmise staadiumis viihvatel laulumeestel kontserte anda. 5) Pärnu maailmaparandajale saadetakse pintslimees, kes võõpab kõik sinised kohad mustaks ja sunnib sellega patustel mõtlema mus-

tale pkevale. 6) Liigkasurõttja saab bottku, mille abil õpib tundma kitsast aega ja elama kitsal jalal. 7) Moedaam saab gaasimaski, mis ei varja ta ilu ega mõju pidurdavalt eluülesannete täitmisele. 8) Mõlemast soost tantsulõvid saavad moodsa tantsu „sumnervelise“, mis on võluv ent lõhnae, kuna koosneb ainult paigaltammumistest.

Karjala kitsus-

ell päevil sõlmitud rahulepinguga Nõukogude Venele loovutatud maa-aladest evib Soomele suurima tähtsuse Karjala maakitsus. Sajandite kestes on ta olnud ihaldatuimaks võitlusemärgiks ja korduvalt on ta rännanud Rootsi käest Vene kätte ning ümberpöördu. Vaenlane on teda halastamatult hävitanud, võitja omalt poolt ekspuaterinud. Karjala rahvast on vaevatud, piinatud, jälitatud, kuni suur osa sellest ajuti põgenes ürgseisse laantesse, et laulda loodusele oma kannatusist. Siit, Karjala Kannakselt, on pärit ka Soome rahvaeepose „Kalevala“ runode kaunimad pärlid.

90 AASTAT SODA.

„Se orjana on olnud oonaan herran, se valvaa nähnyt on tolsen verran, kuin Suomi muu — — —“

„See on olnud julma härra orjaks ja vaevatud mitmekordselt rohkem, kui muu Soome.“ ütles laulik Karjala kohta.

Oleneedes peamiselt Karjala maakitsuse geograafilisest asendist, sai sellele osaks olla alaliseks Rootsi ja Vene vaheliste sõdade tallermaaks. Keskajal ei saanud maa peagu kunagi puhata lakkamatult piiritülidest ja sõdadest. 14. sajandil peetud suur Vene sõda kestis koguni 90 aastat. Selle vältel jõudis isegi kaks sugupõlve asuda lip-pude alla ja surra võitlusaljal.

Uuel ajal, kuni 1809. aastani, ei jäänud Soomele ning ühes sellega ka Karjalale peagu hingamishetkegi: igast sajandist kulus umbes 25 aastat sõdadeks. Mis see tähendab maale ja rahvale, seda võidakse kujutleda.

Eriti laastavalt mõjus 1570. a. puhkenud sõda kahe põlise vaen-lase, Rootsi ja Vene, vahel, mis kestis peagu ühe inimese — 48 aastat. See sõda imes Karjala verest tübjaks. Vaheldumisi venelaste ja rootslaste kätte sattudes, oli Karjala hävimas. Rahvast tapeti, va-randusi hävitati halastamatult. Inimeste puudusel jäid talud lagedaks ja põllud söötl. Kes sai, see põgenes metsadesse. Seekord jäi võitjaks Rootsi. Kuningas jagas maid Karjalas rootsi aadlikele-ohvitseridele Karjalased jäid nende käsualusteks.

HÄDA JA VILETSUS...

Peeter 1. ei suutnud taluda Rootsi võidukust Soome lahe kallastel. Ta alustas 1714. a. sõja, mis kujunes Soome ajaloo hirmsaimaks ajaks. „Suure vaenu aeg“ — nagu seda Soome õpperaamatuis nimetatakse — kestis 7 aastat. Vanade kroonikute järgi oli pool Soomet tühi kui kõrb; õitsvate külad asemel mustendasid ahervarred, põllud jäid inimeste puudusel künnutaks ja külvamata ning näljased hundid rän-dasid metsades ringi, murdes vaenlase eest pääsnud põgenikke. Kõik hädad ja viletsused kuhjusid Soome peale: sõda, tulikahjud, pakane, nälg, taudid, kiskjad, meeleheid, valmine pimedus ja kommets toor-us. Rahvas ei olnud selle hirmsa aja mõlestusena: „Oli niivõrd külm, et tuli ahjus muutus jääks.“ Soome rahvas oli tol ajal kodutu ja ta-ga klusatud. Paljudel ei olnud katust pea peal ega kohta, kuhu puh-kama heita.

Selle raske aja järele tuli veel raskem rahu: Uuskaupungis oli Soome sunnitud 1721. a. alla kirjutama rahule, mis lõikas emamaa küljest ära kirdeosa Karjalast ja Karjala maakitsuse. Viiburi lääni nime all liideti need Venemaa külge.

ORJA TUGEVI RUSIKAS.

Soomes ei ole kunagi olnud maorjust. Vabana on talupoeg võl-nud sajandeid elada oma maal, tundes end püütatuna oma pere-meheolustest. Kuid ka selles moodustab Karjala maakitsus erandi: Vene tsaarid kinkisid maalrahmakaid ühes talude ja talupoegade-aadlikele. Karjalane siiski ei alistanud. Puhkes mäss järele. Kui mõisnike ahviti, kasakad, 101 talupoegade „sõjaväe“ tugeva üle-kaalu tõttu lahuli, peksid talupojad kätemaksuks mõisavalitsejad poorsurnuks. El aidanud raskemadki karistused ega maalt välja-saatmised. Mäss jätkusid ning ka pärast 1812. a., mil Karjala 91-aastase lahusoleku järele liideti uuesti Soome külge, kestadi edasi

Argipäevapilt Viiburi, nüüdse Vyborgi turuplatsilt.

võitlused maomanduse pärast. 1867. a. korraldati riigi toetusel maade ostmise aadlikele ja nende tagasandamine Karjala talupoega-dale.

Vene suurnikud ei suutnud siiski unustada maomandite kaota-mist Karjala maakitsusel. Seda peeti venestamispoliitika lüüasaami-seks. P. A. Stolõpin, kes vähemusrühvuste suhtes ajas leppimatut survepoliitikat, korraldas konverentsi, mis nõudis vähemalt osa Kar-jala uuestiliitumist Vene külge. Kuigi see esialgu ei õnnestunud, pani Stolõpin aluse uuele Karjala maapiinna vallutamise meetodile, mis seekord pidi toimuma ostuteel. See oli suvituskruuntide omandamine Karjalas.

LOSS LOSSI KÕRVALE...

Karjala maakitsusel suvila omanike kolines Peterburis moe-haiguseks. Kruuntide hinnad tõusid muinasjutulisele kõrgusele. Nii mõnigi Karjala mees muutus üle õi rikkaks. Müüdi isegi viljatuid, väheste metsaga ja veel vähema loodusliku iluga kruunte, kuid eriti hinnas olid mereäärased kruunid Terijoki ümbruskonnas. Peterburi randtee muutis ka juurepääsu „rikaste suvituskohale“ hõlpsamaks.

Paari aastakümnega muutus seni vaikne Soome lahe liivakallas Peterburi seltskonna suviseks kohtamispaigaks. Kus varemalt olid juhuslikult peatunud üksikute kalameeste paadid, särasid nüüd õhtuti peterburlaste jahid ilutledes ning üle vaikselt aingava mere kostis

-pisarate maa.

suvilast lõbutsevate rahameeste pidumuusika. Valgeliivallale kal-dale kerkis suveloss suvelossi kõrvale. Üks uhkem kui teine. Raha-kad omanikud püüdsid üksteist üle trumbata aednikukunsti kõrgei-mate saavutustena loodud iluaedadega, kus põhjamaa karmis loodu-ses püüti kasvatada kõige haruldasemaid lõunamaa taimi. Suvelos-side terrassidel korraldati üks pidu teise järele, ning kui torm kord paiskas ühe rahamehe jaht kaldale, ehitasid paljud oma jahtide säi-litamiseks suvilate lähedusse eramuu... Elati orientaalet luksu-slikku, muretu, lõbutsemishimulist elu, mille ainsaks sihiks näis ole-vat üksteise ületrumpamine hiilguses, suuri kulusid nõudvate ideede leutamises ja teostamises. Karjala rahvas, hiljuti alles maa-orjusest vabanenud, vaates maantell mõodakihutavaid mitmehobuse-tõldu, mis kadusid tolmupilvedesse. Seal sõitis kindral kurapatkin, seal admiral Wirenius ja Soome suur vaenlane Korevo ning siin, Karjala kallastel, viibis salaja ka Lenin ning praegune Nõukogude Liidu rahvaste juht Stalin.

KUURORT 100.000 SUVI-TAJAGA.

Venelased pääsesid seega sihtile lähemale. Neil õnnestus omandada 54.000 ha maa-alasid ja igal suvel saabus siia 100.000 suvitajat Pe-terburist, kelle jaoks oli ehitatud kaugele üle 10.000 suvila. (Suvila-omanike hulgas oli ka mõningaid eestlasi.) Rahvas ise sealjuures sattus üha suurematesse majanduslikesse raskustesse. Kuigi „suvi-tustöööstus“ tõi raha, ei suutnud see lüüa majanduslikule arengule püsivat alust. Ümberpöördu, see isegi takistas elu tervet kujune-mist. Karjala Kannas hakkas majanduslikult libisema soomlaste käest. 1907. a. asutati eriline komisjon selle olukorra parandamise võimaluste uurimiseks. Venestamispoliitika aga tõi päevakorra kogu Soomele suuremaid mureid. 1911. a. vapustas soome rahvast uus hädahtu Karjalast: kaks kihelkonda tabeti sellest eraldada ja liita Venemaa külge. Siis asus kogu Soome Karjala taga, üliõpilased kor-raldasid tuliseid meelevaidusi ja luuletaja Eino Leino loodud kuul-lus hüüdsõna: Kui Karjala on teie, siis Karjala on meie, kolines Karjala-likumise loomusiks. Siiski vabanes Karjala lõplikult -arvest alles Soome iseseisvuse saabumisega. Maa muutus jõukaks ja õit-sevaks, karjalane tundis end jälle inimesena.

„KALEVALA“ HÄLL.

Karjala rahva iseloomu kohta ütles vana soome kirjanik „onu“ Topeltus: „Ta on avameelne, sõbralik, liikuv ja tegevust ihkar. Ta on väga tundlik, muutub kergesti kurvaks ja kergesti rõõmsaks, ar-mastab nalja ja kauneid laule.“

„Kalevala“ on Karjalast pärit. Selle runodes avaldub maa võitli-matu hing, talupoeglik tugevus ja lapselik lihtsus. Puhtaima meele-oluluule kaunimad pärlid on sündinud just paljukannatanud Kar-jala maakitsusel. Alaliste vaenlaste rõõvretkede ohvritena võisid kar-jalased vaid lauldes ahvardada:

„Suvela tulles,

soo sulades,

loomlikest lämbinedes,

ära saa sa siia maale,

karja kulla kuulduvale...“

Karjala Kannakse lauludest kostab kurvameelsust, neis kajastu-vad rahva raskused ja piinad. Valu, igatsus oma maa järele, hüljatu ohked helisevad runodes.

LAADOJA LAULAB...

Karjala salapärase looduse on sisendanud ka tavadesse müstikat, usku looduse ja maagia jõududesse. Rahva vaimuloomingus on suur Laadoga (järve pikkus on 210, laius 120 km ja sügavus kuni 175 m — seega suurem kui Soome laht) omandanud keske koh. Rahva-luules kõneldakse Laadoga laulust, mis kõlab ainult kevadel, kui päikese kiired tungivad juba mereneldude südamesse. Tõepoolest: Laadoga järvel on oma muusika, kuid see sünnib päris tavalisel vii-sil. Suur järv asub tohtus granitiseintega kaljukaustis. Kevadel, jäämineku ajal, tekib jää liikumisest, murumisest ja hõõrumisest kirkas heli, mis võrdub tuhandete kristallklaaside puhtale kõinala-

KÕIGEST PISUT — LÄBISEGI...

See leidlik noormees Pariisis on kinnitanud seljale neli valget linti, et pimendatud linnas tagasõitvatele mootorsõidukitele hästi silma paista.

Pimendamine — kord ka paremast küljest

A M. Low, inglise ülikooliprofessor, kes on ühtlasi arstiteadlane, sotsioloog, füsioloog ja kultuurajaloolane, avaldas hiljuti huvitava artikli selle kohta, kuidas mõjub pimendamine inimese organismile, kui inimene seda pidevalt taluma peab. Kuulsa õpetlase arvates on pimendamine inimesele isegi kasulik. Esiteks harjuvad ta silmad pimedusega ja ta õpib pimedas paremini nägema, teiseks ei saa inimesed enam jätmini nägema, teiseks ei saa inimesed enam jätmini nägema, teiseks ei saa inimesed enam jätmini nägema.

Kuid inglise teadlane kardab ka pimendamise hingelist survet. Sinine värv, mis valitseb praegu pimendatud linnades ja mida prantslased nimetavad „bleu alerte“ — häärelinnaks — mõjub tema arvates ülitundlikku närvistatusemiga inimesele raskelt. Seepärast olevat soovitatav see masendav alvine asendada oranžiga, mis õhukaitse seisukohalt sinisega on üheväärne. Prantsusmaal ongi juba sellega algust teinud ja oranživärvilise valgustusega saavutatud häid tagajärgi. Arstina ja hingeteadlasena soovib prof. Low tugevat hingelist vajadust värvide ja vahelduse järele rahuldada helendates pastelloonides ja helkiva väge rõlvastusega, mis ühtlasi pimendamise ajal on ka liiklustehniliseks soodustuseks. Samal põhjusel suhtub prof. Low pooldavalt ka valgustatud lilledesse kübaral ja helendavatesse nõopidesse. Ta mainib ühtlasi ka, et leidlikud töösturid on turule lasknud pimeduses helkiva huultepulga, mille suuri eeliseid pimedas ei saa eitada.

Rooma maailmanäituse sensatsioon

Kui lootused ei peta, siis seisame telefonide alal suure pöördelise tähtsusega ühenduse ees. Maailmanäitusel Roomas kavatakse publikut üllatada sensatsiooniga — taskutelefoniga. Igale näitusekülastajale kavatakse siseminekuul või kahele aparata kaasa anda, mille ta võib kaela riputada või taskusse panna ja millega ta näituselt saab kõnelda iga teise taskutelefoni abonendiga või ka tavalistele telefonide omanikkudega mujal.

See väike „automaatne raadiotelefon“, mille leiutajaks on itaallane Mastini, toob ammutunud elektromagnetilised seadused praktilisele kasutusele. Seni tundisimegi ju traadita telefonit, sest ka raadio pole ju midagi muud. Ka tarviti raadiolaineid telefonikõnedeks üle ookeani. Itaallase uue leiutis põhjeneb peamiselt sellel, et tal õnnestus nii saatejaama kui ka vastuvõtjat ehitada üheks ja samasse ühena väikesesse aparati. Seejuures oli tal lahendada aga veel mitu suurt probleemi. Kuidas saada ühendust näiteks tänaval jalutava härra taskuaparadiga või mõne teise abonendiga? Tavalise automaattelefoni juures sünnib see numbriketia kaudu. Siin aga peaksid iga üksiku aparadi väljakuuldes erinevama teise omast, sest vastasel juhul tekiks lahendamatu segadus. Ka ei tohiks telefonikõnede teise aparadiga võida pealt kuulata. Kuidas leida need probleemid lahendada, see on esialgu veel saladus. Praegu töötab ta oma aparateid vahendamise kallal ja loodab tulevaks aastaks ehitada keskmise fotoaparadi suuruse raadiotelefonitelefoni, mis ei kaalu üle 500 grammi, ja mille jalutuskäikudel ning ekskursioonidel võib nakkrihmaga visata üle õla.

Lilith — esimene naine

Paljud vanad kirjad mainivad, et Eeva polnud maailmas sugugi esimene naine. Nn. Ben Sira alfabeedis kirjutatakse: „Kui Igavene oli loonud maailma ja esimese inimese, nägi Ta, et inimene oli üksinda ja lõi talle kohe naise mullast, nagu tema endagi, ja selle naise nimi oli Lilith. Kohe aga hakkasid nad omavahel tülitsema, sest nad teadsid, et olid üheväärsed, ning kumbki ei tahtnud tunnustada teise ülevõimu igapäevases elus. Nad ei alistunud teineteisele. Kui Lilith nägi, et lugu on nii, lausus ta väljendamatult sõna ja hahitus õhkr.“

Nii on siis Eeva maailma teine naisloend. Ka mujal leidub jälgi Lilithist: tema nimi on kirikuisade sule all muutunud „lamia“ks“, Memon, kuri ingel, kes esineb ka talmudis. Talmudis võib lugeda järgmise nõuande: „Pole soovitatav naajas üksinda magada, sest selle, kes seda teeb, võib ära Lilith.“

Loom, kellel turjal neli sajandit

Mombasas Kenya koloonias (Aafrikas) elab kilpkonn „Liza“, kelle vanadust arvatakse 400–450 aastale. Portugallused olid ta Fort Jeesuse ehitamise ajal saarele toonud — tapaloomaks, et teda hiljem süüa. „Liza“ aga põgenes lahingu ajal džunglisse, kust ta hiljem leiti. Sellest peale on ta elanud Mombasa linnas, oles juba 300 aasta jooksul linna vanim elanik. Moodsad liiklemisvahendid teda ei hirmuta. Kui ta jalutab Mombasa liivasel tänavail, siis annavad autod ja kõik teisedki liiklejad aukartuses talle teed. Juuresoleva pildi järgi võime kujutella ta jäsemete tugevust ja ta kilbi paksust ning vastupidavust.

Kevadine kahevõitlus metsas

Kevade lähenemine toob ka metsadesse uue elu. Suured põdrapullid, saledad hirved ja kergejalgsed metsokud võitlevad omavahel emaloomade pärast, sest metsa igavese seaduse järgi tugevama on õigus valida. Meie pildil näeme haruldast silmapilku, mida fotograafil on õnnestunud metsa all jäädvustada fotoplaadile. Kaks sokku seisavad kahel tagumisel jalal, nagu tantsiksid nad mõnda moodsat tantsu. Tegelikult on nende vahel käimas äge võitlus ja mõlemad on hüpanud püsti, et järgmisel silmapilgul tormata teineteise kallale. Kaks emalooma seisavad veldi eemal ja ootavad võitluse lõppu ja tugevama selgumist.

Norton I — Ameerika keiser

Nell päevil puhitseti San Francisco ja Oaklandi vahel asuva maailma suurima silla viiendat aastapäeva, mille puhul meenutati ka üht meest, kes on omapärasmoodi kujusid Ameerika ajaloo. Norton I, „Ameerika keiser“, oli selle silla vaimne isa, sest juba 1869. aastal tõstis ta üles silla ehitamise mõtte, kuid kõljal Ameerikas naerdi ta välja eluvõõra fantastina.

„Ameerika keiser“? Sealjuures meenuvad kaheldamatult Mehiko õnnetu Maximilian ja mõlemad Brasiilia keisrid, kes alnsate riigimeestena uues maailmajaos kandisid seda tiitlit. Kuid Norton I oli vaid fantast, ajaloo veldrikke. Mis aga puutub sillasse San Francisco ja Oaklandi vahel, siis osutus ta selles küsimuses hoopis kaugelenägelikumaks kui teised tema kaasajad.

Paljud omapäraste inimeste seas, kes elasid San Franciscos möödunud sajandi keskpaiga, oli kaheldamatult omapäraseim Joshua Norton, elukutselt ärimees. Esimesele kullapalavikule järgnenud kassiahastuses jäi ta äri pankrotti ning Norton pühendas nüüd oma edaspidise aja peamiselt poliitikale. Suurtel plakatitel kuulutas ta enda 1859. aastal Ameerika keisriks ja nõudis oma kaaskodanikelt, et nad maksaksid talle makse. Leidus küllalt heldeid lõbutsejaid, kes võtsid selle „keisri isenda armust“ juubeldustega vastu ja varustasid teda ka rahaga. Norton I, nagu ta end ise nimetas, omas terve rea lideid, mis polnud sugugi halvad. Ühtlasi tahtis ta ka kogu Ameerikat ühendada üheks riigiks Norton I valitsemise alla. Norton esines alati kullast kiirgavas kindralimundris punaste triipude ja fantastiliste õlakutega, mille juure ta kandis mõõka ja — silindrit! Nii sammus ta läbi tänavate, kuna rahvas teda naerdes tervitas. Ta andis välja ka oma allkirjaga rahasid, millel polnud loomulikult mingit väärtust, kuid mis rahvast lõbustasid ja mille eest kuriositeetide kogujad vahel maksid päris ilusaid summasid.

Norton I avaldas ajalehtedes alati mingisuguseid üleskutsesid ja segas end isegi presidendid ja juhtivate poliitikute töö vahele. Kodusõjas pakkus ta end vahendajaks mõlema sõdija poole vahele.

Kui „Ameerika keiser“ 1880. aastal suri südamerabandusse, töid ajalehed veergudepikkusele järelehüüdeid ja kümned tuhanded inimesed järgnesid Nortoni kirstule. „Ameerika keisri“ pärandus oli tervelt... viis dollarit.

Norton maeti sõjaväeliste auavaldustega ja tema mälestussambal seisab järgmine tekst: „Ameerika ühendriikide keiser ja Mehiko protektor Joshua Norton. 1819–1880“.

„HAMBURI RELVASTATUD“. Hollandi-India armeaandluse sõduritel pole džunglis liikudes püssist küllalt, sest seal võib iga põõsa tagant kallale hüpata kas metsik pärismaalane või kiskja, ja siis pole lähivõitluses püssist enam suurt kasu. Seetõttu on nad peale tütrehvade varustatud ka mõõkadega.

Meremadu jälle päevakorral

Mitu sada inimest on ikka jälle näinud Loch Nessi meremadu. Kuigi sel salapärase loomal on kalduvus alati esle kerkida ajalehtede sündmusteväes „hapukurgiajastul“, pole ta seniajani ometi lõplikult kadunud.

Keegi kapten Munro on nüüd otsustanud seda küsimust lähemalt uurida. Ta on kuulnud üle kõik inimesed, kes tõendavad, et nad on meremadu näinud. Kapten Munro ütleb, et ta nende seas on tabanud ainult ühe kindla valetaja; tema mulje järgi kõigi teiste kirjeldus on usutav ja põhijoontes ka ühtelangev. Võimatu olevat seepärast kahelda selle mõistatliku hiigleluka olemasolus. See loom olevat maailma kõige kartlikum olend, seepärast olevat teda vaja uurida ettevaatlikult, kasutades selleks moodsa tehnika saavutusi.

Kapten Munro teeb praegu eeltööd „aktiivselt“ loomseks, kes peab uurimistööd soodustama. Seltal liikmed tohivad selle eest pinnale toodud hiigleluka tulevikuks üsna lihtsalt näha. Ühinguks võib astuda juba ühe shillingiga, kuid suuremad osamaksud on muudugi teretulnud. Suuraktioneerid võivad arvestada juba aukohaga loozis meremao näitusel. Aktioneeride arv on suur ja pilkajad väidavad, et Loch Nessi järve põhja tuleb ehitada klaasseintega kohvik, kust mõnusalt kohvi rüühetes vaadeldakse meremadu.

Kapten Munro tõsisel kavatsusel pole aga sellist pilget aliski ära teeninud, sest vähemalt ta ise suhtub oma ettevõttesse kindla veende ja valmusega, kaotamata seejuures silmist reaalsust. Loch Nessi kaldale kavatseb kapten kahte kohta ehitada alalised vaatlusonnid, kus asuvad moodsad filmiparaadid teleobjektiviidega. Onnidesse ehitatakse akustilised aparaadid kõigi veeheliide knipüüdmeeks. Mõlemad onnid on omavahel, uid ka veel Loch Nessi ujua veealuse jaamaga ühenduses raadio ja telefoni kaudu.

Teatud määral sarnaneb see veealune jaam oma plaanidele Piccardi sukelduskuliga. Kuid siljuures pole tähtis sukelduda suurtesse sügavustesse, seepärast võib veealune jaam olla varustatud suurte klaasseintega; pole ju karta eriti ingovat veesurvet. Aliveejaam liigub edasi ja võib vajadust mööda sukelduda või veepinnale tõusta. Selle ujua „puuri“ abil loodetakse meremaole hästi lähedale pääseda.

Nagu näha, arvestatakse muinasjutulise hiigleluka olemasoluga kindlalt ja mainitud aktiivselt pole mingi peitlate ettevõtte. Iseküsimus muudugi on, kuidas oletatav meremadu suhtub sellesse rahvasterändamisse Loch Nessi järve juure, kus ta seni võis elutseda rahulikult.

Täiuslik mees, täiuslik naine

Ameerikas korraldati hiljuti ankeet, mis pidi selgitama, millisesa noorsugus soovib näha oma ideaali vastassoost. Akkeedi kokkuvõtteid näitavad, et meessoo ideaaliks on naine, kes omab:

puhtust (hinges ja käitumises)	31 1/2 %
isiksust (personaliteeti)	26 %
tagasihoidlikkust-möödukust	12 %
nägusust-llu	12 %
talpu (Intelligentsust)	11 %
ausust	4 %
huumorimeelt	3 1/2 %
Naissoo poolt nõutakse, et ideaalsel noormehel peab olema:	
puhtust (hinges ja käitumises)	37 %
isiksust (personaliteeti)	28 %
tagasihoidlikkust-möödukust	14 %
ausust	10 1/2 %
talpu (Intelligentsust)	5 %
huumoritunnet	3 1/2 %
nägusust-llu	2 %

Nagu eelolevast nähtub, nõuavad naised meestelt rohkem puhtust, isiksust, tagasihoidlikkust-möödukust ja ausust — nägusust-llu on alles viimasel kohal! Noormeeste naisideaalilt nõutakse peale puhtuse ja isiksuse veel ilu, tagasihoidlikkust ja intelligentsust (neid kõiki peagu võrdselt) — kuna ausust (mida naised meestelt nõuavad 10 1/2 %) nõuavad mehed naiselt vaid 4% ja huumorimeelt veelgi vähem. Ideaalne noormees peaks siis olema ideaalsest neist 5 1/2 % puhtam, omama 2% rohkem isiksust, 2% rohkem möödükust, 5 1/2 % rohkem ausust — intelligentsust võiks aga tal olla 6% vähem, ilu koguni 10% vähem — huumorimeelt aga sama palju, kui ta naisideaalilgi.